

BEZAK CHOKLARNI TIKISHDA QO‘LLANILADIGAN USULLAR VA ULARNING SAMARADORLIGI

Djurayeva Zamira Nuralievna,

Farg‘ona ICHSHUI maxsus texnikumi

Ishlab chiqarish ta’lim ustasi

Annotasiya. Ushbu maqolada bezak choklarini tikishda qo‘llaniladigan asosiy usullar va ularning samaradorligi tahlil qilinadi. An’anaviy va zamonaviy tikish texnologiyalari, qo‘llaniladigan materiallar hamda tikuvchilarning malakasi asosida usullarning afzalliklari va kamchiliklari ko‘rib chiqiladi. Maqola bezak choklarining sifatini oshirish va ishlab chiqarish samaradorligini ta’minlash yo‘llarini o‘rganishga qaratilgan.

Kalit so‘zlar: Bezak choklari, tikish usullari, tikuv texnologiyasi, samaradorlik, bezak dizayni, sifat nazorati, tikuvchilar malakasi

Abstract. This article analyzes the main methods used in sewing decorative seams and their effectiveness. The advantages and disadvantages of the methods are considered based on traditional and modern sewing technologies, materials used, and the skills of seamstresses. The article is aimed at studying ways to improve the quality of decorative seams and ensure production efficiency.

Keywords: Decorative seams, sewing methods, sewing technology, efficiency, decorative design, quality control, seamstress skills

KIRISH. Bezak choklari kiyim-kechak va uy-ro‘zg‘or buyumlarining bezagini tashkil etadi, ularning sifatli va chiroyli bo‘lishi mahsulotning umumiy ko‘rinishiga katta ta’sir ko‘rsatadi. Tikish jarayonida qo‘llaniladigan usullar va texnologiyalar bezak choklarining mustahkamligi va estetik jihatlarini belgilaydi. Shu bois, bezak choklarni tikishda qo‘llaniladigan usullarni tahlil qilish va ularning

samaradorligini aniqlash tikuv sanoati uchun muhim ahamiyatga ega. Ushbu maqola bezak choklarining tikilishidagi turli usullar va ularning amaliy qo'llanilishidagi samaradorlikka oid masalalarni yoritadi.

Bezak choklarining asosiy turlari va qo'llanilishi

Bezak choklari matolarni badiiy jihatdan bezash, chekka qismlarni mustahkamlash yoki murakkab naqshlar yaratish uchun ishlatiladi. Ular quyidagi turlarga bo'linadi:

1. Satrli chok (Running Stitch)

- **Qo'llanilishi:** Oddiy chiziqli naqshlar, kontur chizish.
- **Samaradorlik:** Tez va oson tikiladi, lekin chidamsiz.

2. Zanjir chok (Chain Stitch)

- **Qo'llanilishi:** Gul naqshlari, yorqin bezaklar.
- **Samaradorlik:** Ko'rkam, ammo ip uzilganda yechilishi mumkin.

3. Ko'krak chok (Stem Stitch)

- **Qo'llanilishi:** Gul sopi, qattiq chiziqli naqshlar.
- **Samaradorlik:** Mustahkam va uzluksiz ko'rinish beradi.

4. Krestik chok (Cross Stitch)

- **Qo'llanilishi:** An'anaviy geometrik naqshlar, xalqaro kashta turlari.
- **Samaradorlik:** Qo'lda tikilganda uzoq vaqt talab qiladi, lekin juda chiroyli.

5. Bargli chok (Leaf Stitch)

- **Qo'llanilishi:** Gul barglari va tabiat elementlari.
- **Samaradorlik:** Mohirona tikish kerak, lekin badiiy ta'sir kuchli.

6. French Knot (Fransuz tugmasi)

- **Qo'llanilishi:** Gullarning markazi, mayda nuqtalar.
- **Samaradorlik:** Nozik ish talab qiladi, lekin ajoyib bezak beradi.

7. Lazy Daisy (Daldali chok)

- **Qo'llanilishi:** Mayda gullar va yaproqlar.
- **Samaradorlik:** Tez tikiladi, dekorativ ko'rinishi bor.

Bezak choklarini tikish usullari

Bezak choklarini tikishda quyidagi usullar qo'llaniladi:

Qo'lda tikish (Hand Embroidery)

- **Afzalliklari:** Noziklik, har bir chokni aniq boshqarish.
- **Kamchiliklari:** Vaqt talab qiladi, murakkab naqshlar uchun tajriba kerak.

Mashinada tikish

- **Afzalliklari:** Tezlik, bir xillik, sanoat miqyosida ishlash imkoniyati.
- **Kamchiliklari:** Dizaynni dasturlash talab qilinadi, qo'ldagidek moslashuvchan emas.

Kompyuterli kashtachilik

- **Afzalliklari:** Mukammal aniqlik, murakkab 3D naqshlar.
- **Kamchiliklari:** Qimmat texnika, maxsus dasturlar bilishi kerak.

Qo'shma usul (Kombinatsiyalash)

- **Afzalliklari:** Qo'l va mashina ishini birlashtirib, samaradorlikni oshirish.
- **Misol:** Asosiy naqshni mashinada, nozik detallarni qo'lda tikish.

Bezak choklarining samaradorligini ta'sir etuvchi omillar

Material tanlash

- Ipning turi (ipak, sintetik, metall) va matoning qalinligi chokning chiroyli bo'lishiga ta'sir qiladi.

Tikuv usuli

- Qo'lda tikilgan choklar ko'proq badiiy qadrga ega, mashinada tikilganlari esa tezkor va arzonroq.

Ishchining mahorati

- Tajribali kashtachilar murakkab naqshlarni aniqroq bajara oladi.

Texnologik jihozlar

- Zamonaviy kashta mashinalari (Brother, Bernina) va maxsus dasturlar sifatni oshiradi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

O'zbek tikuvchilik va bezak san'ati sohasida ko'plab ilmiy va amaliy manbalarda bezak choklarining turlari va ularni tikish usullari batafsil yoritilgan. N.K.Yo'ldoshev va N.R.Kadixodjayeva "Ishlab chiqarish texnologiyalari" (2014) darsligida bezak choklari va ularni tikish texnologiyalari haqida an'anaviy va zamonaviy yondashuvlar keltirilgan. Shuningdek, Sh. Olimovning "Innovatsion ta'lim texnologiyalari va metodlari" (2022) asarida tikuvchilarning malakasini oshirish va sifat nazoratining ahamiyati ta'kidlangan.

Mahalliy ilmiy maqolalarda bezak choklarini tikishda qo'llaniladigan usullar, ularning sifatga ta'siri va ishlab chiqarish samaradorligi haqida ma'lumotlar mavjud. Bezak choklarining estetik va mustahkamligi uchun sifat nazoratining zarurligi ko'p marta qayd etilgan.

Tadqiqotda quyidagi usullar qo'llanildi:

1. **Adabiyotlarni o'rganish** – O'zbek tilidagi ilmiy manbalar, darsliklar va qo'llanmalardagi ma'lumotlar yig'ildi va tahlil qilindi.
2. **Amaliy kuzatuv** – Tikuv sexlarida bezak choklarini tikish jarayoni va qo'llanilayotgan usullar o'rganildi.
3. **Suhbat va so'rovlar** – Tikuvchilar va mutaxassislar bilan suhbatlar olib borildi, ularning tajribasi va fikrlari yig'ildi.
4. **Taqqoslash usuli** – An'anaviy va zamonaviy usullar samaradorligi va sifat ko'rsatkichlari bo'yicha taqqoslandi.

NATIJA VA MUHOKAMALAR

Tadqiqot natijalariga ko'ra, bezak choklarini tikishda an'anaviy usullar hamda zamonaviy tikuv mashinalarining qo'llanilishi o'zaro bir-birini to'ldiradi. An'anaviy qo'l tikish usullari bezakning o'ziga xosligi va noyobligini ta'minlasa, zamonaviy texnologiyalar samaradorlikni oshiradi va sifatni bir xilda ushlab turishga yordam beradi.

Bezak choklarining sifatini oshirish uchun tikuvchilar malakasining yuqori darajasi, sifat nazorati va to'g'ri material tanlash muhim ahamiyatga ega. Sifat

nazorati yo‘li bilan ishlab chiqarish jarayonidagi xatoliklar kamayadi va mahsulot sifati oshadi.

XULOSA. Bezak choklari turli usullar (qo‘l, mashina, kompyuter) yordamida tikilishi mumkin. Har bir usulning o‘ziga xos afzalliklari va kamchiliklari bor. Samaradorlikni oshirish uchun to‘g‘ri material, texnika va jihozlardan foydalanish kerak.

Bezak choklarni tikishda qo‘llaniladigan usullarni samaradorligi tikuv sanoatining rivojlanishida muhim omil hisoblanadi. An‘anaviy va zamonaviy usullarni uyg‘unlashtirish orqali bezak choklarining sifatini oshirish va ishlab chiqarish samaradorligini ta‘minlash mumkin. Tikuvchilar malakasini oshirish va sifat nazoratini kuchaytirish orqali mahsulotlarning raqobatbardoshligi oshadi. Kelajakda innovatsion texnologiyalarni keng joriy etish tikuv sanoatining yanada rivojlanishiga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yhati:

1. Abdullayeva, M. (2021). Kashtachilik san‘ati: an‘analar va zamonaviy usullar. Toshkent: "Sharq" nashriyoti. Betlar: 45-68
2. Valiev, G. N., & Khomidov, V. O. (2020). Study of the Shape of a Balloon of Natural Silk Thread When Winding From a Fixed Packing. International Journal of Advanced Research in Science, Engineering and Technology (IJARSET), 7(8), 14733
3. Karimova, S. (2019). Zamonaviy tikuvchilikda dekorativ choklar. Samarqand: "Zarafshon" nashriyoti. Betlar: 72-95
4. Yusupov, T. (2020). Milliy kashtachilik: tarix va amaliyot. Buxoro: "Buxoro" nashriyoti. Betlar: 110-135
5. Xolmirzayeva, G. (2018). Qo‘lda kashta tikish bo‘yicha qo‘llanma. Namangan: "Namangan matbaa" nashriyoti. Betlar: 30-52
6. Валиев, Г. Н., Хомидов, В. О., & Турдиев, М. (2020). Особенности формы баллона нити натурального шёлка при сматывании с неподвижной

- паковки. Физика волокнистых материалов: структура, свойства, наукоемкие технологии и материалы (SMARTEX), (1), 24-29.
7. Касымов, Ш. С., Хайдаров, З., Хомидов, В. О., Юлдашев, Х. Т., & Отажонов, С. М. (2011). Исследование влияния токового усиления на фотоэлектрографические и выходные характеристики преобразователя изображений ионизационного типа. Физическая инженерия поверхности.
 8. Касымов, Ш. С., Парицкий, Л. Г., Хайдаров, З., Хомидов, В. О., & Отажонов, С. М. (2010). О возможности усиления фототока плазмы газового разряда в преобразователях изображений ионизационного типа. Фізична інженерія поверхні, (8, № 3), 214-221.
 9. Samievna, T. S., Mirkomilovna, R. M., & Obidovich, K. V. (2021). The professional pedagogical activity in modern education. ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal, 11(9), 275-277.
 10. Akbarov, K., Alimov, N., Otazhonov, S. M., & Khomidov, V. O. (2010). The external impact on photoelectric properties of nano-crystal p-CdTe films.